

mei 1998

OVER SCHOONHEID

Eigenlijk was ik van plan U te verrassen met iets heel merkwaardigs over Pythagoreïsche getallen, maar toen ik mijn aantekeningen wilde uittypen kwam ik op heel iets anders. Wellicht vraagt U zich na lezing af: wat had dat nu te maken met Ars et Mathesis? Zonder pogingen te doen om min of meer kunstmatig het verband te leggen waag ik het er op U twee gedachten voor te leggen, die bij U misschien een reactie uitlokken, in ieder geval... die U even aan het denken zetten.

Vorig jaar lag ik na een operatie in het ziekenhuis. Geen zin om te lezen, geen goede gedachten om te koesteren... gewoon vervelend. Er moest toch iets in mijn hoofd zitten dat mij in een gelukkiger stemming zou brengen! Ik besloot uit mijn geheugen het mooiste schilderij naar voren te halen om daarvan te genieten. Dat werd een miniatuur uit een mid-

deleeuws getijdenboek, dat ik goed ken en waarover ik vijf verschillende boeken in mijn bezit heb: Les tres riches heures du Duc de Berry. Ik koos de miniatuur bij de maand februari: eerst de dartelend pikkende kouwen op het omheinde, besneeuwde erfje.

Het opengewerkte huisje met de drie mensen die zich voor het vuur zitten te warmen..... het lukte niet. Waar ik anders zo gemakkelijk door werd ontroerd kon mij niet boeien. Het hleef buiten mij en deed me niets, hoe levendig ik me het ook voor de geest haalde.

Toen kwam vanzelf wat anders: een groot blad tekenpapier, zo'n 50 x 60cm. Een wit blad met een korrelige structuur als van handgeschept papier. Op dat blad was in het midden, van boven naar onder, een lijn getrokken met zwarte inkt. Niet kaarsrecht als met een lineaal, maar licht beweeg-

twee mededelingen

Een dunnere Artheses dan anders, omdat dit keer Pythagoras wordt meegezonden.

Verzoek aan alle donateurs om hun jaarlijkse bijdrage over te maken; zie voor de benodigde gegevens het Ars et Mathesis informatie kader op de volgende pagina.

lijk, alsof de lijn langzaam en zorgvuldig door iemand uit de hand getekend was. Het was geruststellend en tegelijk fascinerend en het bekijken van deze levendige lijn op wit papier hield mij lang bezig. Keek ik naar een kunstwerk? Waarom werd ik zo geboeid door een zwarte lijn uit de losse hand getekend, zoals Oscar REutersvard de rechte lijnen voor zijn onmogelijke figuren tekent? Een rechte lijn, zwart op wit, maar verlevendigd door de vrij en doelbewust bewegende menselijke hand.

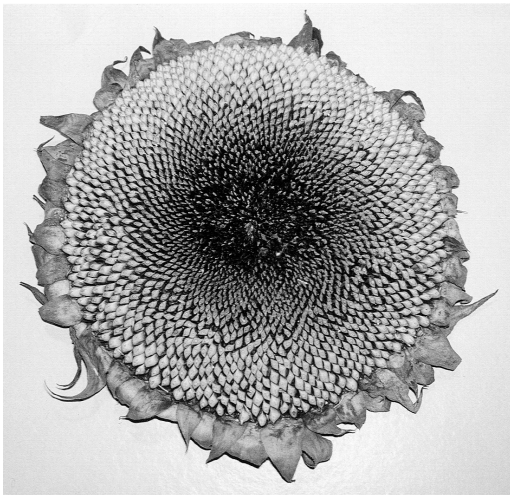
Ik houd van beeldhouwkunst, van driedimensionale vormen. In Utrecht op de Oude Gracht, is een galerie die altijd een uitgebreide collectie beeldhouwwerk toont van zeer realistisch tot abstract. Het prettige is, dat men de collectie zeer frequent vernieuwt, zodat je minstens eens in de twee weken een bezoek moet brengen om niets te missen. Er zijn allerlei facetten die boeien. Zo zijn er realistische bronzen, die je laten lachen. Ik herinner me een klein varkentje, dat uitbundig vrolijk op zijn pootjes stond met het kopje naar me opgeheven alsof het met zijn hele lijf uitnodigde tot

blijdschap. Maar ook de abstracte volumes kunnen me in verrukking brengen door hun bezielde schoonheid. Wat ik er dan zo mooi aan vind is niet zo gemakkelijk te beschrijven als bij het lachende varken. Maar als mij gevraagd wordt, wat ik het boeiendste, nooit teleurstellende en altijd interessante ruimtelijke beeld vindt, dan komt altijd weer de volmaakte bol op de eerste plaats. Thuis hebben we vele bollen, grote en kleine van allerlei materiaal: hout, bergkristal, sterrozenkwarts, obsidiaan..... Als het technisch mogelijk is en ik had het geld ervoor, zou ik mijn ideale beeldhouwwerk laten maken en op een ideaal plein in een ideale rustige stad laten plaatsnemen. Dit zou een volmaakt gepolijste bol van graniet zijn met een middellijn van minimaal tien meter. Zoiets prachtigs kan ik me helaas alleen maar voorstellen... het zou een wereldwonder zijn.

Dus toch iets voor Ars et Mathesis: de schoonheid van de levende rechte lijn en de glorie van de perfecte bol.

J.A.F. de Rijk

SCHOONHEID IN DE NATUUR

Zoals bekend is ook in de natuur allerhande schoonheid met een wiskunstige inslag aan te treffen.

Wat dacht u bijvoorbeeld van Fibonacci in de tuin? Het tuinseizoen is weer aangebroken: probeer het eens met zonnebloemen, daar valt veel aan te bekijken! In het afgelopen jaar (1997) werd de zonnebloem waarvan we u bijgaand de restanten laten zien 3,50 m hoog. Bij nauwkeurig natellen van de rechts- en linksom draaiende zaden blijken er 55 rechtsom en 89 linksom te draaien; een bekend verschijnsel, maar toch altijd weer boeiend.

Heeft u in uw naaste omgeving ook mooie voorbeelden van de Fibonacci reeksen, laat het ons dan even weten

H.P. van Tongeren

Stichting Ars et Mathesis

Inlichtingen en aanmelding als donateur, evenals kopij voor Arthesis:

Beverdelaan 205, 6952 JH Dieren, tel. 0313-413307.

Financiële bijdragen (minimumdonatie fl 30,- per jr) kunnen worden overgemaakt op bankrekeningnummer 55 27 11 896 t.n.v. Ars et Mathesis te Baarn (gironummer van de ABN/AMRO-bank te Baarn: 32750). S.v.p. duidelijke vermelden uw eigen naam en adres, en "Ars et Mathesis".

IN MEMORIAM FONDS DE VOGELAERE

Op 5 maart 1998 stierf Fons de Vogelaere, een kunstenaar die zich sterk verbonden voelde met *Ars et Mathesis*. Hij bezocht vrijwel alle *Ars et Mathesis* dagen en werkte destijds ook mee aan onze grote tentoonstelling in Utrecht: *IMPOSSIBLE FIGURES*. Zijn eigen creaties op dit gebied noemde hij: *Piraneschereyen*. In dit woord vinden we de naam Piranesi van de 18-de eeuwse architect en tekenaar Giovanni Piranesi terug, die in zijn album *Carceri d'invenzione* de meest wonderbaarlijke en dikwijls bizar onmogelijke kerkers heeft geëit. En verder de naam van Escher en die van Jos de Mey, daarmee drie belangrijke kunstenaars verenigend die zich met onmogelijke figuren bezighielden (wat de laatste betreft: houden). Zijn eigen werk op dit gebied van de onmogelijke afbeeldingen getuigt van een grote sensitiviteit en inventiviteit.

Hij werd in 1922 in Gent geboren en was vanaf zijn vroegste jeugd gefascineerd door het tekenen. Op zijn vijftiende begon hij zijn opleiding aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent, waar hij tien jaar later ook leraar tekenen en kleurenleer werd. Hij bleef daar doceren tot zijn pensionering: 39 jaar lang. Tegelijk met zijn artistieke vorming begon hij een universitaire opleiding in

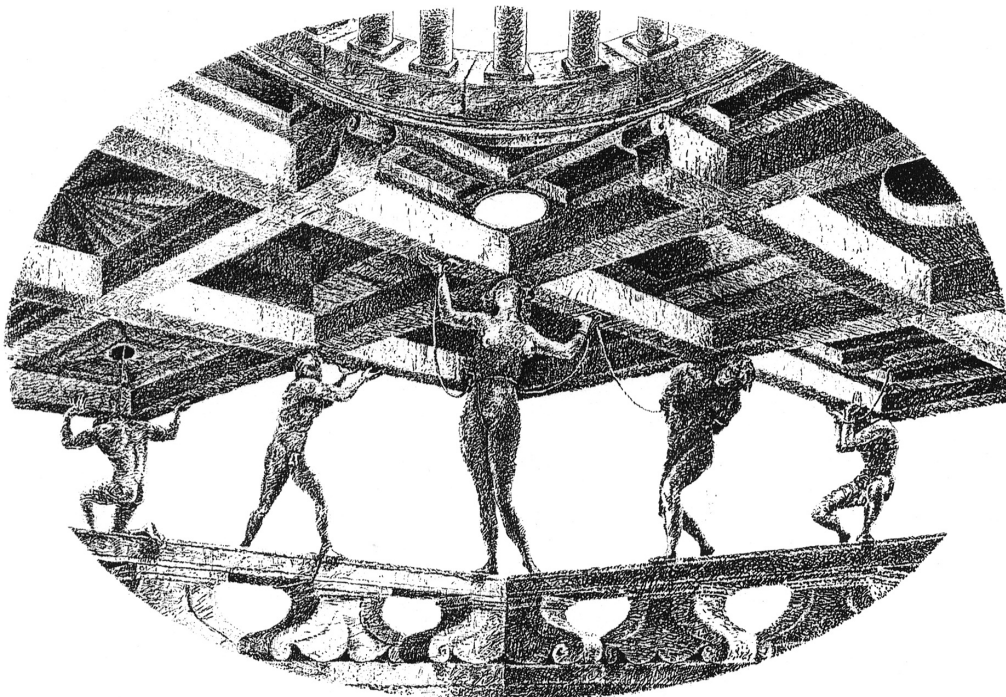
kunstgeschiedenis en archeologie die hij met een licentiaat afrondde. Hij was zeer veelzijdig en ontpopte zich als een bekend en briljant kunstcriticus. Hij was lid van vele genootschappen en gaf veel lezingen. De avond van zijn dood kwam hij juist van een bijeenkomst, waar hij een voordracht had gehouden.

In zijn studietijd had hij Carmen Dionyse op de academie leren kennen. Zij werd zijn vrouw en zij groeide uit tot een keramiste van internationale vermaardheid. Enige tijd geleden schreef hij me nog vol trots dat zijn Carmen voor haar verdienste op kunstgebied, waardoor zij in deze wereld belangrijke promotionele waarde voor België had, in de adelstand was verheven. Wij wensen Carmen Dionyse sterkte met het grote verlies.

Ook zijn vaderstad Gent, waarin hij zoveel betekende voor het culturele leven van zijn geboortestad, is met zijn dood armer geworden en wij zullen ons altijd de bescheiden en beminlijke kunstenaar herinneren, die ons zijn *Piraneschereyen* geschonken heeft, waarvan er hierbij een is afgebeeld, die in zijn algemene strekking sterk aan Escher's *Belvedere* doet denken.

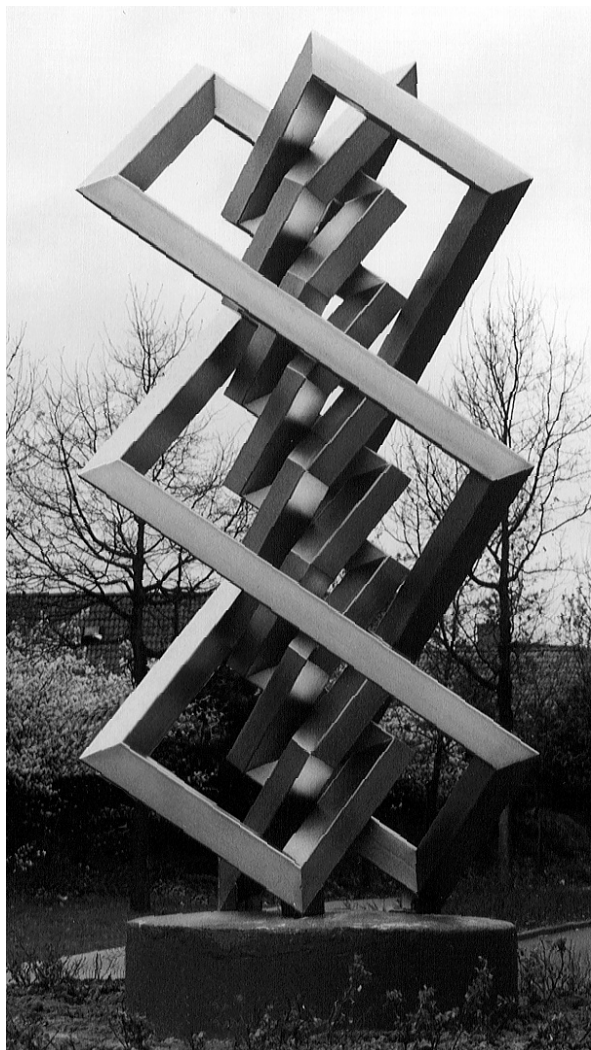
Hij gaf het de titel "Draagonders" mee.

J.A.F. de Rijk

Pythagoras plus prijsvraag!

Bij deze Arthesis ontvangt u tevens het aprilnummer van het wiskundetijdschrift voor jongeren **Pythagoras**, grotendeels gewijd aan M.C. Escher, ter gelegenheid van diens 100e geboortedag: een bijzonder mooi, in kleur uitgevoerd, nummer met vele gevarieerde bijdragen rond Escher's werk. Het bestuur hoopt van harte u plezier te doen met toezending van dit speciale nummer! Samen met Pythagoras heeft Ars et Mathesis een **prijsvraag** georganiseerd voor scholieren. Op bladzijde 18 en 19 van dit tijdschrift treft u deze prijsvraag aan. Er is gekozen voor een drietal thema's: de vlakvullingen; onmogelijke figuren; betegelingen op oppervlakken in de ruimte. De prijsuitreiking van de prijsvraag zal plaatsvinden op onze jaarlijkse Ars et Mathesisdag op zaterdag 7 November in Baarn.

werk Koos Verhoeff onthuld in Dommelen

Onlangs is op een rotonde in Dommelen - als eerste stap in wat een krantenbericht over de gebeurtenis noemde "het versieren van Valkenswaard" door de Dommelse kunstenaar Koos Verhoeff - het hiernaast afgebeelde kunstwerk van Verhoeff onthuld.

We halen het krantenbericht opnieuw aan: *De 450 kg wegende roestvrijstalen spiralo-saurus bestaat uit drie spiralen die links- en rechtsom in louter haakse hoeken naar boven kronkelen. Aan de bovenkant wijzen drie punten naar de drie wegen die op de rotonde uitmonden. "Zo zou elke rotonde in Valkenswaard een typisch eigen kunstwerk moeten krijgen", zegt Verhoeff, verwijzend naar zijn tweede kunstwerk dat vier punten heeft voor de vier wegen die elkaar op het verkeersplein bij de Nieuwe Waalreseweg in Valkenswaard ontmoeten.*

De plannen voor dit tweede werk in Valkenswaard lijken nog dit jaar hun beslag te kunnen krijgen; een schaalmodel staat al klaar. En dan te bedenken hoeveel rotondes er verder nog in Nederland zijn. Koos

Vast noteren: datum jaarlijkse Ars et Mathesisdag zaterdag 7 november 1998 te Baarn

Op deze dag in Baarn (de plaats waar M.C. Escher bijna 30 jaar woonde en werkte) zullen we het ochtendprogramma rond het werk van deze graficus opbouwen. 's Middags vindt de uitreiking plaats van de prijsvraag die door Pythagoras en Ars et Mathesis is uitgeschreven ter gelegenheid van de 100e geboortedag van Escher. Omdat we toch op deze dag in Baarn zijn ligt een bezoek aan de Escher-tentoonstelling in Kasteel Groeneveld eveneens voor de hand.